

9. Overgang van Oud Verbond naar Nieuw Verbond.

Inleiding.

Voordat we naar het N.T. gaan, geven we eerst aandacht aan de relatie tussen O.T. en N.T. Vaak werken onbewuste gedachten hierover als een gekleurde bril, waardoor we woorden 'inkleuren' met een betekenis, die ze van zichzelf niet hebben.

Daarom moeten we de volgende vragen zo helder mogelijk beantwoorden vanuit de Bijbel:

1. *wat is hetzelfde gebleven na de overgang van het Oude naar het Nieuwe Verbond?*
2. *wat zijn de grote verschillen tussen het Oude Verbond en het Nieuwe Verbond?*

Deze vragen leggen 'vooronderstellingen' bloot¹. Reken ook mijn argumentatie na! Want het gaat niet om mijn mening, maar om wat de Bijbel zelf zegt!

Teleurstelling.

Wie in theologische literatuur zoekt naar het verschil tussen het Oude en het Nieuwe Verbond (verder: OV en NV), wordt waarschijnlijk teleurgesteld - net als ik. Als er over gesproken wordt, gaat het over een enkel facet. Daardoor blijft het mijns inziens onbevredigend².

Misschien vergis ik me en zijn er wel heldere studies over dit punt³. Moeten die dan nog doordringen in allerlei exegetische en dogmatische boeken?

In dit hoofdstuk wil ik proberen enige helderheid te vinden en verantwoord ik mijn keuzes.

9.1. Eerste indruk betreffende OV en NV.

Iedereen weet dat het OV meer *uiterlijke vormgeving* heeft. In het NV is de offerdienst geestelijk. Er is geen centraal heiligdom. Besnijdenis en reinigingsrituelen zijn vervallen. Het gaat niet meer om één volk in één land.

Maar in *het wezenlijke van de godsdienst* gaat het om precies hetzelfde. Het gaat om *geloof en daaruit voortvloeiend oprecht en gehoorzaam leven met God*. Gehoorzaamheid bewijst zowel in OV als NV het vertrouwen op God. Geloof zonder werken is 'dood'. Geloof werkt altijd door de liefde en is nooit in strijd met de wet (Galaten 5:6,14,22-24; 6:15; Jakobus 2:14v,22,24).

Het gaat altijd om een levende vertrouwensrelatie met God⁴. Wie denkt dat het OV een wettisch omgaan met God leert, vergist zich. Dat je Gods liefde moest 'verdienen', hebben mensen er vaak van gemaakt, maar dat was nooit de bedoeling van Gods wetten.

¹ Calvin behandelt deze zelfde vragen in zijn *Institutie* (boek II, hoofdstuk IX -XI). Ook zijn vooronderstelling is daardoor duidelijk: het draait volgens hem om 'kennis'. OT en NT kennen hetzelfde evangelie, maar in het NV is meer inzicht in de verzoening, dankzij de betaling door Jezus. Volgens Calvin is er daardoor meer zekerheid en vreugde. Het nieuwe lijkt bij Calvin: meer kennis van je redding. Maar is dat de vrucht van Pinksteren?

² Wie bv hierover leest in W. Balke *Calvin en de doperse radicalen* p. 325-337 merkt hoe Calvin van alles er over zegt, maar niet helder is. In *De weg van het wassende water (op zoek naar de wortels van het Baptisme)* vertelt H. Bakker op p. 138 hoe Dopersen de relatie tussen OV en NV zien. Zij 'vergeestelijken' vaak en leggen het OT typologisch uit. In noot 177 zegt hij: 'Ook de Reformatoren kwamen er niet helemaal uit. Luther zat met zijn hermeneutische stelling 'was Christum treibet' niet ver van de doperse visie af. Calvin maakte zó weinig onderscheid tussen Oude en Nieuwe Testament dat de joodse theocratie werd voortgezet'.

³ Lezenswaard is *De Twee Verbonden* van Andrew Murray. Het inspireert en geeft goede aanzetten, maar komt er niet helemaal uit. Tom Wright raakt dit onderwerp stevig aan, maar het blijft m.i. ook bij hem nog moeizaam. J. van Bruggen geeft belangrijke verhelderingen in zijn *Paulus* (CNT) p. 235-238. Zo is er meer. Maar een helder beargumenteerde en uitgewerkte visie ben ik nog niet tegen gekomen.

⁴ Geloven is een *relationeel bepaald* begrip: 'jezelf vast maken in de HEER'. 'Geloven is enerzijds passief, maar geeft juist ruimte aan Gods werk', zegt G. von Rad in *Das Alte Testamen Deutsch* bij Genesis 15:6.

Dat blijkt wel, als je let op het tijdstip waarop God zijn wetten gaf: *na* de bevrijding uit Egypte. God sloot het verbond met zijn reeds *bevrijde* volk! Gehoorzamen aan de wet is dus nooit door God bedoeld als weg om redding of bevrijding te verdienen. Alle geboden - ook die betreffende offerdienst en reinigingen - bedoelde de HEER om Israël te leren leven in geloof, als volk van Hem. De wetten zijn *opvoedmiddelen* en niets meer dan dat. Net zoals goede ouders hun kinderen willen opvoeden naar volwassenheid. Als kinderen in vertrouwen zich de goede regels eigen maken, leren ze concreet wat liefde en eerlijkheid is. Daarmee wordt het doel van de opvoeding en van de regels bereikt. Die regels zijn niet het doel; zelfs gehoorzaamheid aan de regels is niet het doel. God wil Israël leren geloven en leven in liefde! Dáárom wilde Hij zijn goede wetten en regels er bij hen in prenten, zodat zijn hemelse woorden en wijsheid in hen 'vlees en bloed' zouden worden. Zo zullen ze wijs en verstandig worden; mooi, van binnen en van buiten. God wil dat zij *een voorbeeldig volk voor alle andere volken* zouden worden: *een licht of kandelaar voor de wereld* (Deut. 4:5-7; Jesaja 2:1-5; 11:10; 12:4). Het Woord (Gods wijsheid) moest vlees worden en zo zichtbaar op aarde. Er klonk in het OV geen zendingsbevel, zoals in het NV klinkt (Matteüs 28:18ev). God wilde zijn heerlijkheid van liefde en trouw in het leven van Israël aan de wereld laten zien en zo de heidenen trekken (Zacharia 8:22,23). Helaas mislukte dit.

Dat God wilde dat mensen door geloof leven, is in het NT dan ook niet nieuw. Velen werden in de tijd van het OV, *vóór* en na de wetgeving, *door geloof en genade* gered (Romeinen 4; Galaten 3; Hebreëen 11; Jakobus 2). Paulus wijst er op, dat de wet pas vier eeuwen na Abraham kwam en de weg van het geloof niet anders of ongedaan maakte (Galaten 3:7 en 11). De weg van geloof was altijd de weg - vanaf Genesis 1. Het woordpaar '*wet – geloof*' is dan ook niet voldoende om het verschil tussen OV en NV aan te duiden⁵.

Nu hebben we *twee belangrijke verschillen tussen OV en NV* in beeld:

1. *de vormgeving is anders*. In het OV is er een aardse theocratie in Israël, met veel landswetten en uiterlijke ceremonies; in het NV zijn de gelovigen wereldwijd de burgers van het koninkrijk.
2. *de werkwijze van God is anders*. In het OV wil God via de Joden in hun eigen land de andere volken iets laten zien (en hen zo naar zich toe trekken); in het NV wil Jezus via uitzending van zijn volgelingen over de aarde de andere volken iets laten zien en hen roepen.

Tegelijk constateren we ook al *twee grote overeenkomsten*:

1. *geloof*, vertrouwen op God, was en is *centraal*.
2. *gehoorzaamheid* was en is *kenmerk* van geloof.

9.2. Gods initiatieven lopen stuk.

God verlangt naar een intensief samenleven met mensen in wederzijdse toewijding. Daarvoor moet de mens God leren kennen en vertrouwen en geestelijk één worden met Hem. God wil mensen gedurende hun leven hier op aarde voorbereiden op het samenleven met Hem in zijn eeuwige heerlijkheid. Het aardse bestaan is als een opvoedingsperiode te zien. God wil mensen brengen tot een intieme liefdesrelatie met Hem.

Helaas is dit de hele geschiedenis door moeizaam. Er zijn wel mensen die op God vertrouwen en groeien. Maar de meerderheid is meestal ongelovig. Er zijn zelfs duistere

⁵ Paulus gebruikt de tegenstelling 'wet - geloof' wel', maar typeert daarmee het grote verschil tussen het Joods 'geloven in de wet' en het 'geloven in God/Jezus' (Romeinen 9:31,32). Ook B. Holwerda zegt in '*Begonnen hebbende van Mozes*' p. 104v van het woordpaar 'wet-evangelie', dat dit gemakkelijk op een dwaalspoor kan brengen. Hij meent dat we de verhouding OT-NT het best kunnen typeren met het woordpaar 'minder-meer'.

tijden, dat het geloof en de liefde voor God zeer zeldzaam is. Van Gods plannen lijkt niets terecht te komen.

In de tijd van Noach en Abraham.

Vlak voor de zondvloed is het zo erg, dat alleen Noach en de zijnen nog met God wandelden. God maakt dan door de zondvloed een nieuw begin.

Ook na de zondvloed wordt het ongeloof weer overheersend. Dan roept God Abraham en maakt met hem een nieuw begin. Maar helaas blijkt ook in dit geslacht al snel, dat het geloof niet sterk en overheersend is. Jakob en zijn zoons blinken niet uit in vroomheid, alleen Jozef. God lijkt dan zijn volk te vergeten in Egypte. Hij laat toe, dat ze vervallen tot slavernij. Gods plannen lijken vast te lopen.

In de tijd na de Uittocht.

Jaren later, na de geweldige redding van het volk uit Egypte, is het volk geregeld weer massaal ongelovig. God verdraagt eerst alles met veel geduld. Het zijn immers nog onwetende kinderen. Hij laat het volk grote wonderdaden van Hem ervaren. Maar als het dan na de indrukwekkende verbondssluiting weer mis gaat, geeft God hardhandige tuchtelingen aan zijn volk. *Wie niet horen wil, moet voelen* blijkt dan een onontkoombare noodzaak. God moet zelfs doden onder Israël laten vallen vanwege het hardnekkige ongeloof en verzet!

In de tijd van rechters en koningen.

Ook da de intocht in Kanaän, is geloof vaak ver te zoeken. Het is verbazingwekkend hoe mensen, die God kennen, Hem loslaten. Vaak is er puur ongeloof bij leiders en volk en gaan ze mee met het heidendom. Toch doet God steeds weer pogingen om de harten van zijn volk voor zich te winnen om dan zijn plannen met hen toch te realiseren. Je mag zeggen: God doet zijn uiterste best daarvoor. Maar er zijn maar weinig mensen die echt en volhardend geloven. Het is steeds weer erg teleurstellend. God klaagt daar vaak over via de profeten⁶. In Jeremia 32:31-33 lezen we:

“Jeruzalem heeft, vanaf de dag dat het werd gebouwd tot op de dag van vandaag, voortdurend mijn toorn gewekt. Daarom vaag ik het weg. Israël en Juda ... hebben al het mogelijke kwaad gedaan en mij daarmee gekrenkt. Ze hebben mij niet gehoorzaamd, maar mij de rug toegekeerd. Hoewel ik hen telkens weer onderwees, luisterden ze niet naar mijn terechtwijzingen”.

God deed alles voor zijn volk. Hij gaf bevrijdingen, overwinningen op machtige vijanden. Hij gaf grote macht en wijsheid (David, Salomo); genezingen en wonderen (Elia); veel profeten met grote beloften. Maar het volk als geheel wil niet. En godvrezende gelovigen worden vaak bespot en geminacht (Psalm 37 en 73). Profeten worden aan de kant geschoven of zelfs gedood. De echte vromen zitten vaak in de hoek van de verdrukten als ‘armen en treurende’. Ze zien uit naar Gods optreden. Ze ‘honger en dorsten naar Gods gerechtigheid’, terwijl ze ‘vervolgd worden vanwege hun gerechtigheid’⁷.

God wil graag zijn volk voor zich winnen, maar het lijkt hopeloos. Ten slotte wordt Israël vanwege hardnekkige onwil het land uit gesleurd. God laat Assyriërs en Babyloniërs hun wrede gang gaan. *‘De toorn van de HEER tegen zijn volk laait zo hoog op dat niets hen meer kan helpen’*⁸. Ze gaan in de ballingschap.

⁶ Soms wordt Gods teleurstelling aangrijpend vertolkt. Bv in Ezechiël 16; Jesaja 1 en 5 en door Hosea.

⁷ Jezus sluit hierbij aan met zijn ‘zaligsprekingen’ aan het begin van de Bergrede (Matteüs 5:1ev).

⁸ 2 Kronieken 36:16.

In de tijd na de ballingschap.

Ook na de genade van een wonderbaarlijke terugkeer uit Babel naar Kanaän wordt het niets, hoewel er geweldig grote beloften lagen. Het aantal teruggekeerden valt tegen. En ook die teruggekeerden vervallen al snel weer in ontrouw en zonde. De laatste profeten getuigen er van.

Hoe moet het nu verder?

De hele geschiedenis leert duidelijk: Israël als geheel is onwillig en wil niet naar God toe groeien. Men gaat liever eigen wegen. Gods plan om met zijn volk een mooi 'huwelijk' te bouwen – juist ook met het oog op de volken – mislukt keer op keer. Je kunt zeggen: het project 'theocratie' van God' is mislukt. Wat nu?

9.3. Gods grote beloften.***De inhoud van de grote beloften.***

God beloofde Abraham, dat Hij zijn nageslacht zou zegenen en via hen alle volken. Ook via Mozes klinkt dat plan. En ook vóór en tijdens de ballingschap laat de HEER horen, dat Hij na de strafperiode terug zal keren en die grote dingen alsnog wil doen. God zal het meer dan gedecimeerde volk (Jesaja 6:13) laten terugkeren en doen opbloeien (Jesaja 2:1-5; Jeremia 32:37-44; Ezechiël 37). Hij wil ze zó geweldig gaan zegenen, dat zowel Israël als ook heidenen zich zullen verbazen (Jeremia 33:3,9). Het zwaar geslagen volk krijgt hoop in handen gedrukt. Zo probeert God het hart van zijn volk zelfs tijdens de ballingschap nog weer voor zich te winnen. 'Bekeer je; dan zal Ik jullie doen ervaren, hoe goed Ik ben' (Jeremia 31:21v). Hoe teleurstellend is het dan, dat velen liever in Babel blijven. God belooft dan toch, dat Hij met het kleine aantal teruggekeerden die grote dingen wil gaan doen. Na de ballingschap klinkt weer: Jeruzalem zal een wereldstad worden en nog veel meer⁹. Heidenen zullen aan Joden vragen: 'Mogen we met u mee naar Jeruzalem om de HEER, jullie God, te aanbidden?' (Zacharia 8:23). God belooft zich met brandende liefde in te zetten voor zijn volk (Zacharia 8:2).

Vóór, tijdens en na die donkere tijd van de ballingschap klinken die bekende en grote beloften over *een nieuw verbond*. Het verbond was immers door zijn volk verbroken (Jeremia 31:31v). God wil de relatie volkomen herstellen en zelfs onverwoestbaar hecht laten worden. Hij wil de wetten in hun harten schrijven (Jesaja 59:20,21; Jeremia 31; Ezechiël 36:25-38; 37:11-14,24-26). 'Kom dan toch, mijn volk; dan zal Ik mijn oorspronkelijke plan toch nog realiteit maken, tot een getuigenis voor heel de aarde'. **Maar ... de voorwaarde is, zoals altijd, dat ze met de HEER gaan leven en Hem vertrouwen.**

Het vervallen van de grote beloften.

Bij dat 'nieuwe verbond' en de vervulling van die grote beloften, denken wij al gauw aan Pinksteren. Maar pas op – dat is te snel geredeneerd; lees de Bijbel niet achterstevoren! Het is trouwens de vraag of met Pinksteren en daarna werkelijk gebeurd is wat de profeten zeiden. Zij spraken over *het land* en over *Jeruzalem*. Als het volk God trouw zou zijn, zou God *het Joodse volk* en *de stad Jeruzalem* verheffen tot grote heerlijkheid, zichtbaar voor alle volken. Zelfs *de nakomelingen van David en Levi* zullen ontelbaar worden (Jeremia 33:15-

⁹ In Ezechiël 40-48 werd zeer uitgebreid beschreven hoe de grote en nieuwe tempel er uit zal zien; en hoe het vernieuwde Kanaän er uit zal zien. Dat zullen ze werkelijk ontvangen, als ze luisteren! Zie ook Haggai 2:7-9; Zacharia 8; Maleachi 3:10-12; 4:2,3. Lees dit als een ongelooflijk groot aanbod van God!

18,22). Dat was God van plan. Blijkbaar wilde Hij Zichzelf *in die tijd* nog altijd bekend maken aan de volken *via Israël*¹⁰. Ook Mozes sprak al over de ‘besnijdenis van de harten’. Maar het kwam er niet van door ongeloof¹¹. Gods plan loopt steeds weer stuk op menselijke onwil. Zoek niet direct naar vervullingen van de grote beloften in de latere geschiedenis. De eerste vraag is: hoe reageerde Israël *in die tijd* op die profetieën? Want God wil altijd iets bereiken met zijn beloften: geloof en bekering *in die tijd*! Dáár moeten we dus eerst op letten. Want als die bekering niet komt, zullen de beloften niet of anders vervuld worden. Dan vervalt het recht op de belofte.

Helaas wordt dit vaak vergeten door uitleggers. Daardoor blijven velen krampachtig zoeken naar de vervulling van allerlei beloften. Maar veel beloften zijn ‘vervallen’ en blijven onvervuld! God is niets verplicht, als er met ongeloof en ontrouw gereageerd wordt. Dat is ‘normaal’ in ieder verbond.

In de hierboven genoemde ‘oude’ profetieën staat, dat God die geweldige toekomst *spoedig* werkelijkheid zal maken: *in die tijd*. Als het volk zich massaal bekeerd had, waren de beloften *toen* vervuld! Maar vanwege onwil en ongeloof is de geschiedenis anders gelopen. Gods plannen om zijn Koninkrijk te vestigen werden tegengewerkt en belemmerd door zijn eigen volk. Dit verklaart waarom allerlei concrete beloften *niet* vervuld zijn. Zulke details kun je wel ‘aanpassen’ door vergeestelijking, maar dat blijft onbevredigend¹².

Volgens de Bijbel is God de Levende of Reagerende. Zijn verbond met mensen is relationeel en dynamisch. God geeft vaak nieuwe kansen en probeert zo het hart van het volk te winnen. Zijn profeten roepen tot bekering (berouw en vasten). Dán zal Hij zijn Geest echt gaan *uitstorten* over alle vlees (Joël 2:18 en 3:1ev). Maar steeds klaagt God terecht: ‘*Jullie hebben niet gewild*’.¹³ God is dan niet verplicht zijn grote beloften na te komen. Hij wil dat dan niet en doet dat dan ook niet!

Dit doet niets af van Gods genade. Het is juist Gods genade, die afgewezen wordt. God is niet genadeloos, als Hij *hardnekkigen* ten onder laat gaan! Zij willen Gods genadige aanbod van leven niet aanpakken. En ze krijgen waar ze voor kiezen. God behandelt geen mens oneerlijk (zo is bijzonder helder in Maleachi).

Genadige latere vervullingen van de grote beloften.

Maar God is verbazingwekkend liefdevol. Ondanks het tegenvallen van mensen, wil Hij later vaak toch weer genadig zijn. Hij pakt dan zijn vroegere plannen weer op. Omwille van de vaders of omwille van nog overgebleven volhardende vromen. Maar dan gaat het vaak anders dan oorspronkelijk beloofd was. Dat is ook te verwachten, want de geschiedenis is verder gegaan en de omstandigheden zijn anders. Gods plannen worden bijgesteld, maar de (hoofd)zaken komen weer in beeld. Het is puur genade, want God is het niet meer verplicht. Vanwege vromen die blijven hopen op Hem en blijven smeken om zijn terugkeer, komt Hij. Hij zal zijn oude plannen toch nog waar gaan maken; later en dus ook anders¹⁴. Allerlei concrete details van de beloften zijn immers verlopen en blijven dan onvervuld.

¹⁰ Exodus 19:6. Israël, een koninkrijk van priesters voor de volken. Indrukwekkend: Maleachi 3:12.

¹¹ Deuteronomium 29:4 zegt (volgens NV51!), dat God vanwege hun onwilligheid hun harten niet kon besnijden. Steeds werkten ze tegen. God wilde dat al in Mozes' tijd doen. Zie Deuteronomium 5:29; 6:5; 10:16; 30:6,10.

¹² Zijn er onvervulde profetieën over Israël? Ja, want ook de Joden konden beloften van God 'mislopen' en ‘verspelen’ door ongeloof. Gods betrouwbaarheid wordt niet aangetast als beloften dan vervallen.

¹³ Zie bv in Jesaja 49:4 ‘tevergeefs heb Ik me afgemat’; Jesaja 65:2 zegt, dat God zijn handen wel uitsteekt om te redden, maar dat zijn liefde afstuit op hardnekkigheid. Hetzelfde in Matteüs 23:37,38 en Romeinen 10:21.

¹⁴ Een voorbeeld is de vervulling die genoemd wordt in Matteüs 4:13-16. Jesaja 8:23-9:2 beloofde echter ook, dat het volk (‘weldra’; NBV) weer groot zou worden. Maar het juk van vijanden is niet van de Joden afgenomen (9:3,4). Zelfs niet door Jezus - ondanks Jesaja 9:1-6.

9.4. Veel onvervulde beloften.

Als we zeggen, dat God beloften geeft, maar ze niet vervult, klinkt dat vreemd. Wanneer we echter bedenken, dat aan beloften altijd de voorwaarden van bekering, vertrouwen en gehoorzaamheid vastzitten, dan is het niet vreemd meer. God kan 'berouw' hebben en op zijn plannen of beloften terug komen. Als mensen het verbond breken, is God niet verplicht zich er wel aan te houden. Ook daarin is God onveranderlijk dezelfde¹⁵.

Als een vrouw ontrouw is en haar huwelijk kapot breekt, is de man niet verplicht haar trouwbeloften na te komen (net als andersom). Met dit vanzelfsprekende beeld verklaren profeten vaak waarom God zijn volk niet zegent zoals Hij beloofd had. Het is gewoon bijbels. Doordat Gods trouw vaak eenzijdig belicht wordt, klinkt het spreken over onvervulde beloften misschien toch nog wat 'vreemd'. Daarom nog een paar heldere voorbeelden:

A.

Na de Exodus uit Egypte bleef Israël 40 jaren in de woestijn. Vanwege ongeloof en ontrouw van het volk liet God de hele generatie, die uit Egypte getrokken was, sterven in de woestijn. Toch had Hij juist *die generatie* beloofd, dat Hij *hen* in Kanaän zou brengen. Gods beloften zijn echter voorwaardelijk. Daarom mochten zij Kanaän niet in. Pas de volgende generatie heeft de grote overwinningen mogen beleven. Die eersten liepen mis wat hen beloofd was vanwege hun ongeloof!

B.

De priester Eli treedt niet op tegen zijn goddeloze zoons. Daarmee bewijst hij zijn ontrouw aan God. God laat dan weten dat Hij terug komt op zijn beloften: *'Welnu - spreekt de HEER, de God van Israël – ooit heb ik plechtig verklaard dat jouw familie mij van vader op zoon ter zijde zou staan. Maar nu – spreekt de HEER – kom ik daarvan terug. Wie Mij hoogachten acht Ik hoog, maar verachtelijk zijn zij die Mij geringschatten. ... Niemand van jouw familie, op één enkeling na, zal mijn altaar nog betreden'* (1 Samuël 2:30).

God zal niet meer doen wat Hij wel nadrukkelijk beloofd had.

C.

God beloofde, dat Davids nageslacht voor altijd op de troon zou blijven (2 Samuël 7:16,26). Maar veel zonen van David waren goddeloos. Enkelen leefden wel voor de HEER (Josafath, Josia, Hiskia). Het kon dus wel. Tenslotte werd het zo erg, dat ook Davids huis in ballingschap ging. Het koningschap is daarna geen realiteit meer geweest.

David zelf voelde aan, dat aan die belofte een voorwaarde zat (1 Koningen 2:1-4). Ook Salomo blijkt dat te beseffen (1 Koningen 8:25; zie ook Psalm 132:11,12).

Een genadige latere vervulling van deze belofte is, dat Jezus, als Davids zoon, Koning is over hemel en aarde voor eeuwig. Dat neemt niet weg, dat er veel eeuwen geen koning uit Davids huis was. De geschiedenis ging niet zoals God beloofd had en van plan was.

Als Israël en Davids nakomelingen echt met God geleefd hadden, dan zou de geschiedenis duidelijk anders verlopen zijn¹⁶. Misschien zou er dan vandaag nog een *aardse* koning uit Davids geslacht in Jeruzalem regeren. Ongeloof maakt helaas alles kapot.

D.

God komt soms terug op 'beloofde' straffen. Denk aan de profetie van Jona over Ninevé. Ook Jeremia zegt het letterlijk in zijn profetie bij de pottenbakker (Jeremia 18:7-11): als Juda en Jeruzalem zich bekeren, wil God graag van zijn 'onheilplannen' afzien.

¹⁵ In *Tekst voor Tekst* (De Heilige Schrift kort verklaard en toegelicht) vond ik bij Jona 3:10 de prachtige zin: 'God is zó onveranderlijk de God van liefde, dat Hij vaak zijn besluit verandert' (p. 615).

¹⁶ Lees Psalm 132:11-18 en Psalm 81:12-17

E.

De generatie Joden na de ballingschap beleefde een bevrijdende terugkeer en een geestelijke opleving (Haggai). Maar waarom beleefden zij en de volgende generaties niet, dat zij een vrije en leidinggevende natie werden? Dát was beloofd! Maar vanwege Israëls zonden werden ook toen Gods rijke beloften niet vervuld (Maleachi 1:10).

F.

Zulke onvervulde beloften in de Bijbel vertellen een indringende realiteit, die ook vandaag pijnlijk wordt ervaren in families en kerken. Velen zijn als kind of als volwassene gedoopt en kregen dus Gods beloften bezegeld. Maar hoeveel haken er bij beproevingen af? Gods beloften bij de doop gegeven worden dan niet 'heerlijk vervuld'.

Samenvatting van 9.3 en 9.4.

- I. Vrijwel alle beloften in OT en NT zijn verbondsmatig en daarom voorwaardelijk¹⁷.
- II. Mensen kunnen beloften van God verspelen door ongeloof en ontrouw.
- III. In later tijd kan God bepaalde delen van verspeelde beloften alsnog creatief en alternatief vervullen.
- IV. Die latere vervullingen zijn 100% genade – God is dat niet verplicht!
- V. Latere vervullingen zijn in uitwerking vanzelfsprekend anders dan de profeten beloofden, omdat de situaties veranderd zijn.

9.5. Het is niet altijd 'een tijd van genade'.

We moeten constateren dat de geschiedenis van het OT een trieste geschiedenis is en erg teleurstellend voor God. Het merendeel van de mensen is gewoon onwillig.

Israël is als een vrouw, die haar goddelijke, trouwe en genadige Echtgenoot vergeefs laat roepen. God wordt het 'zat' (Jeremia 15:6) en geeft haar over aan vijanden (2 Kronieken 36:14-21). Hij laat zelfs zijn tempel in Jeruzalem verwoesten en is jarenlang niet meer bij zijn volk. Ten tijde van de ballingschap is het geen 'genadetijd' en zijn het geen 'dagen die de HEER ons schenkt' (zie de context in Psalm 118:22-25).

Ook na de terugkeer uit de ballingschap gaat het fout. Vromen vormen een minderheid.

Weer moet God het ongeloof en de zonden 'dragen'. Wat zal Hem dat pijn en verdriet gedaan hebben. Tenslotte irriteert het God blijkbaar zo, dat Hij vierhonderd jaar lang gezwegen heeft. De volgende profeet is Johannes de Doper! Vierhonderd jaar zei God: 'Jullie bekijken het maar; jullie redden jezelf maar'. Vromen hebben er onder geleden en smeekten om genade voor het volk (net zoals Nehemia, Daniël; Simeon en Anna).

Er zijn door de geschiedenis heen duidelijk tijden waarin God 'losliet wat zijn hand begon'. Dan liet Hij zijn volk over aan aardse vijanden, krachten en machten. Soms was God een paar generaties lang afwezig. Vromen waren dan als schapen zonder herder. Tussen OT en NT liggen vierhonderd jaar van stilte; er spraken geen profeten.

Dit moet ons waarschuwen. Het is niet zo dat God ons 'natuurlijk' genadig is en dat Hij 'natuurlijk' altijd met ons is. Dat kan weleens een heel ernstige vergissing zijn in de kerken.

9.6. Wat gebeurde er precies na die vierhonderd jaren stilte?

In het NT gaat het over Jozef en Maria, Zacharias en Elisabeth, Simeon, Anna. Bij hen begint God na vier eeuwen opnieuw. De gebeden van zulke mensen blijken van belang. Ze kijken uit naar Gods heil (Lucas 2:25v). Dan treedt Johannes de Doper op en later Jezus. Velen komen.

¹⁷ Zo ook J. van Genderen in zijn (samen met W.H. Velema geschreven) 'Beknopte Gereformeerde Dogmatiek', paragraaf 36.2. Ook J. Piper zeer helder in *Toekomstige Genade*, hoofdstuk 18 en 19.

Maar toch herkennen slechts weinig mensen Jezus als de Messias, als de Zoon van God. Ze zijn kennelijk niet arm van geest, maar rijk met eigen (politieke en) aardse gedachten over het Koninkrijk. Weer gaat Gods werk velen voorbij. Ook na Pinksteren wordt het evangelie door veel Joden verworpen.

Toch was dit de tijd van genade. Zoals Hebrëeën 1:1 zegt: *‘Op velerlei wijzen en langs velerlei wegen heeft God in het verleden tot de voorouders gesproken door de profeten, maar nu de tijd ten einde loopt heeft Hij tot ons gesproken door zijn Zoon, die Hij heeft aangewezen als enige erfgenaam’*.

Ook Jezus zegt dat in een verhaal: *‘Een man legde een wijngaard aan en verpachtte die aan wijnbouwers, waarna hij op reis ging. Na verloop van tijd stuurde Hij meerdere keren een knecht om een deel van de oogst op te halen, zoals afgesproken. Maar de wijnbouwers ranselden die knechten af, stuurden hen met lege handen weg of sloegen hen dood’* (Lucas 20; Matteüs 21).

Dit tekent de geschiedenis van God met het volk Israël uit. God stuurde zo vaak profeten, maar ze luisterden niet. Ze hebben de dienaren van God zelfs gedood. Toen zei de eigenaar van de wijngaard (dus God): *‘Wat moet ik doen? Ik zal mijn geliefde zoon naar hen toesturen, voor hem zullen ze toch wel ontzag hebben’*. Toen zongen veel vromen lofzangen: Maria, de herders, Simeon, Anna. Ook engelen jubelen het *‘ere zij God’*! Maar ... het gros van het volk luistert en kijkt, maar roept straks met z’n leiders: kruisig Hem! Dat profeteert Jezus met deze gelijkenis. En de leiders voelen aan, dat hij hen aanwijst als moordenaars (Lucas 20:16-19).

De gelijkenis en Hebrëeën 1 zeggen, dat God door het zenden van zijn Zoon een laatste greep deed naar het hart van Israël. Hij wil zijn plan toch nog weer verwezenlijken. Hij wil echt weer met hen zijn hemelse Koninkrijk gaan bouwen.

In alle eeuwen had het volk het recht op vervulling van de beloften vergooid. Maar God liet toen al weten, dat Hij toch nog weer een keer terug zou komen. Maar wanneer? Nu komt Hij. Na vier eeuwen. Hij zendt nu zelfs zijn Zoon als mens. Hij gaat zich inzetten om zijn grote Koninkrijk en de zegen voor de volken toch werkelijkheid te maken! Gods Geest zet vromen aan tot bidden en God verhoort. Hij gaat weer genadig grote dingen doen. Johannes de Doper moet als een Elia de harten van het volk terug leiden naar de gezindheid van de vrome vaders (in de lijn van Maleachi 4). Dan komt Gods Zoon, Jezus. Beiden verkondigen het evangelie van het Koninkrijk. *Bekeert u want het Koninkrijk van God of van de hemel is nabij!* (Matteüs 3:2 en 4:17). Een nieuw begin. God komt en gaat optreden. Nu niet via het volk Israël, maar via Gods eigen Zoon (wel uit Israël geboren). De Joden krijgen nog de kans om mee te gaan in deze nieuwe beweging van God.

9.7. Het evangelie van Gods Koninkrijk.

Definitie van het Koninkrijk.

Met het koninkrijk van God bedoelt Jezus niet, dat God over heel de wereld regeert. Dat is altijd al een feit. Maar in de wereld is tegenover God ongelof, verzet, ongehoorzaamheid, vijandigheid. Dít realiteit wil Jezus veranderen. Hij wil de wereld vol maken van eerbied en liefde voor God, zijn Vader, zodat het leven op aarde wordt zoals in de hemel. De volgende drie zinnen geven een beschrijving van het Koninkrijk:

- *Het koninkrijk van God (of van de hemel) is volmaakte werkelijkheid als Gods heerschappij op aarde door allen in alles erkend wordt. Dit zal na de wederkomst zijn.*
- *Gods Koninkrijk is nu reeds overal op aarde waar mensen God als Koning erkennen en Hem als burgers van zijn rijk in alles willen vertrouwen en dienen.*

- *Overall waar echte samenwerking tussen mensen en God ontstaat, begint het leven weer te groeien, zoals God het bij de schepping bedoelde.*

De nabijheid van het Koninkrijk.

Johannes en Jezus roepen, dat het Koninkrijk *nabij* is of *er aan komt*. Dit betekent, dat God opnieuw zijn heerschappij wil vestigen. Nieuwe kans! Mensen (allereerst de Joden) moeten dus beslissen: wil je Hem dienen of niet? Vandaar de oproep: *'bekeert u, want het koninkrijk is nabij'*. Anders loop je straks tegen de Koning aan en word je door zijn toorn, zijn verterend vuur getroffen!

Voor dat gevaar werd altijd al gewaarschuwd: *'Bewijs eer aan Gods zoon met een kus, anders ontvlamt zijn woede, en uw weg loopt dood'*. Dat gaat in Psalm 2 over aardse koningen, die door God aangesteld werden. En andere volken hebben het gevoeld in de tijd van David en andee goede koningen. Die koningen waren 'zonen Gods', gezalfden, messiassen. Met hen moet je samenwerken, anders krijg je God tegen je. Dat laatste gold uiteraard ook voor de koningen zelf en heel Israël.

En nu komt daar Messias Jezus: Gods Zoon als Koning van de Joden en van de hele wereld. Johannes de Doper wijst Hem aan: 'Zie daar: de Messias, de Koning van God. Door Jezus word je echt bevrijd van zonden. Vertrouw Hem. Dat is de weg, want *Hij is de Weg, de Waarheid en het Leven'*. Ook Jezus zelf laat dit duidelijk weten. Geen twijfel aan. *'Wie z'n leven aan Mij overgeeft en z'n eigen wil verloochent en z'n leven dus verliest aan Mij, die zal het ware leven vinden'*. Er zit duidelijk een prijs aan het ware leven: overgave, toewijding, geloof dat werkt.

Voorwaarde en belofte die horen bij het Koninkrijk.

Wie zijn mijn familie?, vraagt Jezus. En Hij geeft zelf het antwoord: *'allen die de wil van mijn Vader doen*. Dan alleen wil Hij je als zijn familie erkennen. *Kom tot Mij en Ik zal je rust geven. Volg Mij. Neem mijn juk op je*. Laat je inzetten voor mijn koninkrijk. *Zoek eerst het koninkrijk van God en de levensstijl die daarbij hoort, en al het andere zal je geschonken worden'*. Zo wordt je een Koningskind van God.

Jezus is de machtige Koning. Hij is barmhartig, en genadig. Maar Hij stelt eisen en vraagt volledige overgave. Niet 50% of 90%, maar 100%. Dat lijkt misschien onmogelijk, maar deze Koning brengt de Geest van God in je hart, waardoor totale overgave mogelijk wordt en je aan de eis kunt voldoen. Jezus wil ons optillen naar het goddelijk niveau van het Koninkrijk van God. Hij vraagt wat Hij geeft en geeft wat Hij vraagt¹⁸.

Jezus kan van wijn genieten, lekker eten en spelevaren, maar Hij is altijd radicaal beschikbaar voor God en het koninkrijk, dat centraal staat. Ook van zijn volgelingen vraagt Jezus inzet voor het Koninkrijk. En Hij geeft alles wat daarvoor nodig is. Hij belooft zelfs, dat rivieren van levend water uit je binnenste zullen stromen (Johannes 7:37,38).

De levensstijl voor burgers van het Koninkrijk.

Jezus onderwijst de levensstijl van het Koninkrijk in zijn Bergrede. Hij leeft die stijl ook voor. Liefhebben tot het uiterste; zelfs je vijanden; en dat bewijzen door voor hen te bidden. Dat is kenmerkend voor burgers van de hemel, ook al leven ze nog op deze aarde. Maar dan moet

¹⁸ Daarom is de wet altijd ook evangelie en het evangelie ook altijd wet. Twee kanten van de ene verbondsmunt. De geboden omschrijven het liefdevolle leven dat Hij in ons wil geven. Wie meer vervulling met de Geest wil ontvangen, moet biddend en in vertrouwen gaan gehoorzamen. Dan zul je ervaren dat God de gaven geeft om zijn opdrachten uit te voeren. De gave van de Geest is nooit een doel op zichzelf, maar dient onze toewijding aan Gods Naam, Koninkrijk en Wil.

je hart gevuld worden met de mentaliteit van de hemel. Die vulling belooft Jezus te geven. Dat is de wedergeboorte (Johannes 3). Jezus spreekt over rust voor je ziel, eeuwig leven, hemelse vreugde. Hij is de bron van alle goeds en geeft alles om één te worden met God. Met één Geest, eensgezind een eenheid vormen met al je broeders en zusters uit alle volkeren. Samen buigen voor Koning Jezus – dat brengt verzoening met God en elkaar. Dán stroomt hemelse liefde in en uit de harten. Dan breken de grootste scheidsmuren – te beginnen bij die muur tussen Joden en heidenen (Efeziërs 2); en ook tussen Israëliërs, Palestijnen en Arabieren; tussen Hutu's en Tutsi's; tussen blank, geel, rood, bruin en zwart. Dan word je dienaars van elkaar. Ook door zonde opgerichte muren tussen gehuwden vallen weg en tussen ouders en kinderen. En op de werkvloer; ja, overal. Laat Koning Jezus heersen over jouw leven. Dan legt Hij de Bergrede in je bloed¹⁹. Ons lijf is zijn tempel: Jezus realiteit *in ons*. Zo bouwt Jezus Gods Koninkrijk.

Samenwerken aan de bouw van het Koninkrijk.

Na zijn dood en opstanding komt Jezus via de Geest met zijn kracht en leven in de gelovigen; Hij, die liefde en trouw geleerd en zich eigen gemaakt heeft (Hebreeën 5:7-9).

Zo komt het hemelse koninkrijk sinds Pinksteren op aarde. DIT IS ECHT NIEUW!!!

God wilde dit vroeger ook al bewerken *via Israël*, maar dat liep vast! Nu doet Hij het met meer kracht en energie *via zijn Zoon* en de Geest. Zo kan een gemeenschap van mensen op aarde ontstaan, die echt willen leven voor God. In alles. Met hart en ziel. Niet alleen volgens de wet, maar met de gezindheid van Jezus in je. Aan de hemelse liefde en trouw in ons zal de hele wereld Jezus, de Gekruisigde, leren kennen. *'Aan jullie liefde voor elkaar zal de wereld zien dat Ik leef en dat jullie bij Mij horen'*, zegt Jezus in Johannes 13:34,35.

Het koninkrijk is inderdaad als een mosterdzaadje. Eerst alleen maar die ene mens Jezus; daarna kwamen er discipelen en toen kwamen er duizenden, miljoenen en miljarden christenen over heel de aarde. In hen is de kracht van het mosterdzaad: Jezus in hen! Door Jezus leven mensen in vrede met God en met elkaar: verzoend. Eén met God! Een andere weg tot verzoening is er niet sinds God zijn Zoon zond.

DIT IS HET NIEUWE VERBOND.

Johannes en Jezus kondigden aan: het Koninkrijk van God is nabij. Na Pinksteren *is* het gekomen en is het overal waar mensen Jezus volgen. Wereldwijd wil en kan Jezus de sfeer van het paradijs wer terug brengen: mensen willen weer doen wat God wil: samenwerken met God en geestelijk groeien in het beeld van God zijn. Zo had God het met Adam en Eva en later ook met Israël bedoeld.

9.8. Misverstand omtrent het nieuwe?

Is het nieuwe van het NV, dat Jezus voor ons op Golgotha alles volbracht wat Gods wet van ons vroeg (strafbetaling en volkomen gehoorzaamheid)? Dit leerde Calvijn²⁰ en velen na hem. Ook klinkt het in christelijke liederen. Maar is dit werkelijk het nieuwe van het NV? Het NT jubelt over onze Koning. Als je je overgeeft aan Hem, komt Hij in je en word je één met Hem! We worden zijn leger (Efeziërs 6) en zelfs zijn Lichaam (1 Korintiërs 12). Hij in jou – wij in Hem (Johannes 17:20ev). Dit spreekt van een andere identiteit; van een hemelse gezindheid, moed en kracht. Dit is veel meer dan schuldvrij zijn. Dit zet je in beweging, zoals sommigen dit ook weleens krachtig beleefden in het OT (zie bv Hebreeën 11).

¹⁹ Sommige christenen noemen zich 'Bergrede-christenen'. Hoort niet iedere christen dat te zijn?

²⁰ Zie wat we hierover schreven in noot 1 van dit hoofdstuk.

Dit krachtige leven is de kern van het NT en NV. Jezus geeft dat leven midden in deze sterfelijke wereld. Niet vergeving, maar Jezus is het nieuwe. Zijn liefde en kracht beheersen ons!

9.9. De twee hoofdverschillen tussen het Oude en het Nieuwe Verbond.

A. Het NV is *intensier*: méér hemelse wijsheid en méér kracht.

Het grootste verschil tussen het OV en het NV betreft de nabijheid van God. In Jezus kwam God al dichterbij – maar sinds Pinksteren is Hij in ons (Johannes 14:18-23). Zelfs Maria kreeg met Pinksteren een nóg intensere verbondenheid met Jezus dan tijdens haar zwangerschap: Jezus kwam nu zelfs in haar hart en ziel!

In het OV leefde Israël rond Gods woonplaats in Jeruzalem. Priesters deden dienst in de tempel. Voor hen gold een hogere graad van heiligheid dan voor het volk. In het NV kunnen alle gelovigen als priesters en profeten leven (Handelingen 2:17v; 1 Petrus 2:9). Hun lichaam is een tempel van God (1 Korinthiërs 6:19; 3:16,17). Heiliger leven is nu mogelijk en opdracht voor allen. Gelovigen zijn zelf ook de offers. Zij offeren zichzelf in hun dagelijks leven, wat God via de offerdienst in het OT het volk altijd al wilde leren (Romeinen 12:1,2).

Er is intensere eenheid tussen God en de gelovigen. Veel blijft hetzelfde (allerlei normen en waarden), naar veel uiterlijk vormen worden totaal anders.²¹ Het leven in het NV wordt ook op een hoger nivo getild. Het OV was goed, maar in vergelijking met het NV *lager, minder* en nu dus *verouderd* (Hebreeënen 8:13).

We voelen de Geest van Jezus niet zozeer fysiek in ons, maar onze eensgezindheid met God wordt wel merkbaar; ook voor de wereld om ons heen (zoals Jezus bad in Johannes 17:20-23). Zo is ieder in het Koninkrijk groter dan Johannes de Doper (Matteüs 11:11).

Dankzij Jezus in ons komt er meer wijsheid en kracht beschikbaar. Daarbij past een hoger of dieper niveau van leven. Jezus zegt: *“U hebt gehoord dat tot de ouden gezegd is ... maar Ik zeg u ...”* (zie Matteüs 5:21ev). En: *Heb lief, zoals Ik mijn Vader en u liefheb* (Johannes 13:34). Hij leefde overeenkomstig de Bergrede, ook in de zwaarste beproevingen. Hij vraagt dat nu ook van ons. Dat is wel een hoger niveau dan het niveau van rechtvaardigheid die de wet in het OV vroeg, maar de geboden van Jezus zijn niet te zwaar voor wedergeborenen (1 Johannes 5:2-4). Net zoals de geboden in het OV niet te zwaar waren voor gelovigen in die tijd (zie Deuteronomium 30:11ev). God vroeg en vraagt nooit iets wat onmogelijk is, want Hij stelt tegelijk ook kracht beschikbaar door de Geest. Anders zou Hij onbillijke eisen stellen²². Zelfs wanneer God je zou vragen een berg in de zee te verplaatsen, dan zal Hij je er de kracht voor geven (Matteüs 17:20).

God vraagt altijd te doen wat Hij vraagt. Maar wat Hij vraagt was in het OV iets anders en minder dan in het NV. Zo vroeg God in de tijd van Abraham, Izak en Jakob ook geloof, maar een ander niveau van rechtvaardigheid dan in de tijd van de wet. De *houding* van geloof en gehoorzaamheid is altijd hetzelfde, maar *het niveau* van ‘rechtvaardigheid’ is door de tijd heen verschillend is²³. Verzoend leven met God is leven op het niveau dat God van je vraagt.

²¹ Cf. het onderwijs van Jezus over de verandering t.a.v. het bidden in Johannes 4:21-24.

²² Vraag 9 in de HC luidt: *‘Doet God de mens geen onrecht, dat Hij in zijn wet van hem eist wat hij niet doen kan?’*. Deze vraag veronderstelt iets over God wat onbijbels is en is daarom principieel onjuist. Deze onjuiste suggestie wordt in het vervolg van de Catechismus versterkt in Zd 44. Het doortrekt veel gereformeerde lectuur.

²³ Ad de Bruijne schreef in Radix 2/3/2001 een inzichtgevend artikel over Romeinen 12:1,2. Zijns inziens is de gerechtigheid van de christenen méér dan die van de Joden. Dit hogere niveau van liefde en rechtvaardigheid moet de Joden tot jaloersheid brengen en tot het inzicht, dat Jezus werkelijk de Messias is. Ook J. van Bruggen spreekt in zijn *Romeinen* (CNT) p. 179-181 over ‘het goede en lokkende voorbeeld’. Hij taxeert de christelijke levensheiliging als ‘de kern’ en ‘het innerlijk beeld van Israëls wet’, wat ‘de eredienst van Israël completeert’. In

Dat niveau wordt hoger, als God meer van zijn wil bekend maakt. Tegelijk schenkt God dan ook meer hulp: kracht van zijn Geest.

B. Het NV is *uitgebreider*: voor alle volken.

God werkte sinds Abraham hoofdzakelijk met de Joden. Nu werkt Hij (weer) wereldwijd met ieder die dat wil. Het zendingsbevel van Jezus en het talenwonder op de Pinksterdag geven die verandering aan.

In het OV wilde God andere volken bereiken via het 'groot en heerlijk' maken van zijn ene volk Israël. Van dat plan kwam echter niets terecht, doordat Israël steeds weer tegenwerkte. Gods zegenende Woord kon geen vlees en bloed in hen worden. Zij braken voortdurend weer zijn verbond. Tenslotte kiest God voor een nieuwe weg: Hij geeft zijn Zoon. Wat Hij eerst via Israël wilde bereiken, wil Hij nu gaan realiseren via Jezus Christus. In Hem wordt Gods heerlijkheid (genade, liefde en trouw) volkomen zichtbaar (Johannes 1:14). Gods karakter of gerechtigheid komt in vlees en bloed. Na Pinksteren wordt die heerlijkheid wereldwijd verkondigd en gegeven aan ieder die gelooft. De gezindheid, trouw en liefde van Jezus komen is voor hen royaal beschikbaar. Zo groeit het wonder van de ene wereldwijde gemeente, die eensgezind is en door hemelse liefde beheerst wordt. Dat alles bewerkt Jezus, opdat de wereld het zal zien en ook tot Hem en de Vader zal komen (Johannes 13:34,35; 17:20-23). *Het Koninkrijk van God wordt nu gebouwd uit alle volken en in alle volken.* Helaas – ook in het NT en daarna laten gelovigen toch vaak de zonde weer heersen.

9.10. Twee slotopmerkingen.

A. Geen verschil tussen OV en NV t.a.v de vergeving van zonden.

Vergeving van zonden is niet nieuw in het NV. God beloofde altijd al zonden te vergeven als zondaren zich bekeren. Alle geschiedenissen en profeten getuigen ervan.

Er wordt wel eens gezegd: het rijkere is, dat er in het OV nog niet voor de vergeving 'betaald' was en nu, in het NV, wel (door Jezus)²⁴. Maar dit is een schijnverschil. Want of er nu betaald is of niet - in beide gevallen is de vergeving zeker, want zekerheid berust op Gods betrouwbare toezegging.

B. Wel verschil tussen OV en NV t.a.v. wedergeboorte.

In het OV houden veel mensen van harte van de HEER. In veel Psalmen zingen wedergeborenen (bv 119).

Jezus verwijt de Farizeeër Nikodemus, dat hij de simpele waarheid van de wedergeboorte niet lijkt te kennen. Iedereen wist toch, *dat niet alles Israël was, wat Israël heette.* Je was een echte Israëliet als jouw innerlijk van harte op God gericht was. Een Jood moest een geestelijk mens worden. Dat is innerlijke besnijdenis of wedergeboorte. Ook in het OV was dat bekend als de weg tot God²⁵.

Het nieuwe is: de wedergeboorte *naar het niveau van Jezus.* Innerlijke verandering was al bekend: naar het niveau van het paradijs, van Noach, van Abraham en van de wet. Maar Jezus belooft méér: wedergeboorte op het niveau van het Koninkrijk van de hemel.

Paulus (CNT) spreekt hij over 'de meerwaarde van het evangelie'; 'Christus is méér dan Mozes', 'de wet ondergeschikt aan het hogere leven van de Opgestane' (p.210v).

²⁴ Calvijn geeft in zijn *Institutie* aanleiding tot deze gedachte in boek II.XI,9 (cf. noot 1). Zo ook Zacharius Ursinus in *Het Schatboek der verklaringen van de Heidelbergse Catechismus* bij de behandeling van vraag 19. Dit wordt dan ook in veel boeken en preken nagezegd.

²⁵ Uit Romeinen 2:26ev blijkt, dat dit een OT-ische waarheid is. Het gaat over 'innerlijk Jood zijn' en 'innerlijke besnijdenis'. Niet iedere Jood was een (gelovig) kind van Abraham (Romeinen 4; Galaten 4). 'Het concept van wedergeboorte is niet nieuw, maar komt regelmatig voor in het OT' (John Stott in *Romeinen*, BSV, p. 107).

Je kunt kiezen voor de wedergeboorte door je over te geven aan God. Ook in het OV is dat de weg (Psalm 1). God wilde zo altijd al wedergeboorte geven. Maar nu op hemels niveau.

9.11. Samenvatting.

We hebben in dit hoofdstuk geprobeerd vanuit het Oude Testament wat algemene lijnen door te trekken naar het Nieuwe Verbond. Gods werkwijze is bij veel wat gelijk is gebleven toch duidelijk veranderd. Het is een Nieuw Verbond.

We kunnen nu wat meer zeggen over de twee vragen van het begin van dit hoofdstuk:

1. Wat is hetzelfde gebleven na de overgang van het Oude naar het Nieuwe Verbond?

Antwoorden:

- In het OV wilde God liefdevol en genadig mensen redden via de weg van bekering, geloof en toewijding. In het NV is dat niet anders.
- In het OV grepen mensen via bekering, geloof en toewijding Gods geschenk van de wedergeboorte. Zo ontstond er eenheid met God: eensgezindheid of verzoening. In het NV is dat niet anders.
- In het OV ontvingen mensen via berouw, bekering, geloof en toewijding de vergeving van zonden. In het NV is dat niet anders.

2. Wat zijn de grote verschillen tussen het Oude Verbond en het Nieuwe Verbond?

Antwoorden:

- Het NV is *intenser* dan het OV: er is meer eenheid met de HEER en meer kracht om te leven met een hoger niveau van rechtvaardigheid (de hemelse levensstijl).
- Het NV is *uitgebreider* dan het OV: voor alle volken. De tijd dat de HEER wil werken via het ene Joodse volk, de ene stad Jeruzalem en het ene land Kanaän is voorbij. God werkt nu via Jezus Christus en via diens volgelingen.

9.12. Een paar veronderstellingen over verzoening.

Na dit hoofdstuk, dat aansluit bij de voorafgaande hoofdstukken over het Oude Testament, poneer ik de volgende verwachtingen of veronderstellingen. Deze moeten nog nader onderzocht worden op hun houdbaarheid wat betreft het NT!

- Ook in het NV worden mensen genadig behouden via geloof en bekering en niet door iets te verdienen - net als in het OV.
- Ook in het NV is gehoorzaamheid aan Gods wil het tastbare bewijs van geloof en dus van behoud. Op je daden word je beoordeeld.
- Ook in het NV draait het om wedergeboorte: dat mensen willen sterven aan hun eigen ik, zich helemaal overgeven aan God en zich aan Hem toewijden.
- Ook in het NV ontstaat verzoening, als mensen eensgezind willen worden met God.
- Ook in het NV wordt niemand gered door plaatsvervangende betaling.

In de volgende hoofdstukken onderzoeken we of deze stellingen juist zijn of niet.